

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการและคุณภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
4. บริบทด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ

1. การบริหารงานวิชาการและคุณภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

การบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา (กมล ภูประเสริฐ. 2544 : 7)

การบริหารงานวิชาการ เป็นการพัฒนากิจกรรมและภารกิจทุกอย่างของสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา

(เพชริน สงค์ประเสริฐ. 2550 : 10)

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด (เสาวณี ศรีพุทธรัตน์ และคณะ. 2548 : 12)

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา เป็นการพัฒนากิจกรรมและภารกิจทุกอย่างของสถานศึกษา ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา

1.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทมีภารกิจที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ การดำเนินการให้ได้ผลดังกล่าวต้องอาศัยการดำเนินการที่ถูกต้องโดยอาศัยหลักวิชาการศึกษา อาศัยการทำงานที่เป็นระบบ อาศัยความตระหนักว่าต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอและอาศัยความตั้งใจจริง (เพชริน สงค์ประเสริฐ. 2550 : 9)

งานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย วิทยาลัย หรือโรงเรียน การที่จะดูว่าสถาบันใดมีมาตรฐาน ก็มักจะเอาผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารว่าจะเอาใจจริงเอาใจกับการบริหารงานวิชาการเพียงใด และบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการมากน้อยแค่ไหน (เสาวณี ศรีพุทธรัตน์ และคณะ. 2548 : 11)

จากการศึกษาภูมิการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล (2546 : 33-38) งานวิชาการ เป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายซึ่ง จะเป็นปัจจัยสำคัญให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนา หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นงานหลักและงานหัวใจของโรงเรียน สถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทมีภารกิจที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ การที่จะดูว่าสถาบันใดมีมาตรฐาน ก็มักจะเอาผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ

1.3 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษาเพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการพัฒนานักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล กระบวนการศึกษาธิการได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารด้านวิชาการไว้ 12 เรื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546) ดังนี้

- 1.3.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.3.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.3.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- 1.3.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.3.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 1.3.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.3.7 การนิเทศการศึกษา
- 1.3.8 การแนะแนวการศึกษา
- 1.3.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 1.3.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.3.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 1.3.12 การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.4 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

จากขอบข่ายงานวิชาการดังกล่าวทั้ง 12 งาน มีแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาแต่ละงาน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546)

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางปฏิบัติ

1.1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระแกนกลางของ กระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

1.2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณสมบัติที่พึงประสงค์ โดย พยายาม บูรณาการเนื้อหาสาระ ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

1.4 นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม

1.5 นิเทศการใช้หลักสูตร

1.6 ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

1.7 ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

แนวทางปฏิบัติ

2.1 ส่งเสริมให้ครูจัดแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้สมดุลกัน ปู่ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ตามความเหมาะสม

2.3 จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยเน้น การนิเทศที่ร่วมมือ ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2.4 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

แนวทางปฏิบัติ

3.1 กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

3.2 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมิน ตามสภาพจริง จากกระบวนการปฏิบัติ และผลงาน

3.4 จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียน จากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่น ๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

3.5 พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา แนวทางการปฏิบัติ

แนวทางปฏิบัติ

4.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหาร การจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพของสถานศึกษา

4.2 ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้

4.3 ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัย หรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แนวทางการปฏิบัติ
แนวทางปฏิบัติ

5.1 ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ

5.2 ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน

5.3 จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ
การพัฒนางานด้านวิชาการ

5.4 ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อจัดการเรียนการสอน และพัฒนางานด้านวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5.5 การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ
การศึกษา

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
แนวทางการปฏิบัติ

6.1 สํารวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

6.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล
ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

6.3 จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และ
ประสานความร่วมมือสถาบันอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาใน การจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

6.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. การนิเทศการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

7.1 จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา

7.2 ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบ หลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา

7.3 ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาใน สถานศึกษา

7.4 ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและ กระบวนการนิเทศ งานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา

7.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์จัดระบบนิเทศการศึกษาภายใน สถานศึกษา กับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

8.1 จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ และวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน

8.2 ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคน ในสถานศึกษา

8.3 ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนว การศึกษาในสถานศึกษา

8.4 ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แนวทางการปฏิบัติ

9.1 จัดระบบ โครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา

9.2 กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมิน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

9.3 วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผล ตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

9.4 ดำเนินการพัฒนาตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

9.5 ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา และหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

9.6 ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9.7 ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษา ในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ

แนวทางการปฏิบัติ

10.1 การศึกษา สืบหาความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
10.2 จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะ ทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะ วิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

10.3 การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางวิชาการ ของสถานศึกษา และที่จัด โดยบุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

10.4 ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน ท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

แนวทางการปฏิบัติ

11.1 ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการ กับสถานศึกษาของรัฐเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้งบริเวณ โกลเดียน ภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา

11.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กร ต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

12.1 สํารวจการศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการ ได้รับการสนับสนุน ด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

12.2 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ในการจัดการศึกษา ของบุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

12.3 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวย องค์กรหน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการแต่ละสถานศึกษาได้กำหนดโครงสร้าง การบริหารงานไว้คล้ายกัน ซึ่งมีขอบข่ายการบริหารงาน 12 ขอบข่าย/ภารกิจ คือ การพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผล การเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยี เพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสาน ความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.5 คุณภาพการการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีนักการศึกษาได้ให้ ความหมาย วัตถุประสงค์ และ เทคนิคการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ไว้หลายประการดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความหมายตามชื่อเรียก คือ เป็นการบริหารโดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ คือ ความสัมฤทธิ์ผลที่เป็นหลัก โดยใช้ระบบการประเมินผลงานที่ใช้ตัวชี้วัดเป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งผลการประเมินนี้จะนำมาใช้ในการตอบคำถาม ถึงความคุ้มค่าในการทำงาน ใช้แสดงผลงานต่อสาธารณะ และเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุป การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือการบริหารที่เน้นผลสัมฤทธิ์ (Results) โดยมีตัวชี้วัดผล (Indicators) ที่เป็นรูปธรรม ผลสัมฤทธิ์อาจเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ (สนธิรัก เทพเรณูและคนอื่น ๆ 2548 : 53-54)

$$\text{ผลสัมฤทธิ์ (Results)} = \text{ผลผลิต (Outputs)} + \text{ผลลัพธ์ (Outcomes)}$$

2. ความหมายที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์

2.1 ผลผลิต (Outputs) คือ สิ่งของหรือการบริการ ซึ่งเป็นรูปธรรมและรับรู้ได้ ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการปฏิบัติตามกลยุทธ์ หรือผลผลิต (Outputs) คือ คำตอบของคำถามว่า “อะไรคือสิ่งที่ได้รับจากการดำเนินงานผลิตหรือการให้บริการ”

2.2 ผลลัพธ์ (Outcomes) คือ ผลกระทบหรือผลประโยชน์ หรือผลในระยะยาว อันเกิดจากการดำเนินงานตามกลยุทธ์หรือผลลัพธ์ (Outcomes) คือ คำตอบของคำถามว่า “ทำไม” จึงมีการผลิตหรือการให้บริการของโครงการทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม หรือผลลัพธ์ (Outcomes) คือ คำตอบของคำถามว่า “จะนำเอาผลผลิต (Outputs) ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร”

2.3 การวัดผลผลิต (Outputs) เป็นการวัดผลการดำเนินงานที่เกิดจริง โดยการเปรียบเทียบกับผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น หรือมาตรฐานผลผลิต เช่น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ประเมินตามหลักสูตร ร้อยละ 87 (Outputs) จากที่ตั้งเป้าหมายไว้ ร้อยละ 95 (มาตรฐานผลผลิต)

2.4 การวัดผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นการวัดผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการนำประโยชน์จากผลผลิตไปใช้ว่าเกิดผลอย่างไรบ้าง ซึ่งมีทั้งผลกระทบและผลข้างเคียง เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Outputs) ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนต่อในระดับสูงขึ้น หรือ สามารถประกอบอาชีพได้ (Outcomes)

3. วัตถุประสงค์

การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงผลการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น ผู้บริหารระดับสูงซึ่งมีหน้าที่ควบคุมทิศทางการปฏิบัติงานขององค์กรให้ตรงไปสู่วิสัยทัศน์ ใช้รายงานผลการปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ได้รับทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง บรรลุวิสัยทัศน์ ขององค์กรเพียงใดหากผลการปฏิบัติงานต่ำกว่าเป้าหมาย ผู้บริหารจะมีเวลาพอสำหรับการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อให้ผลงานบรรลุวิสัยทัศน์

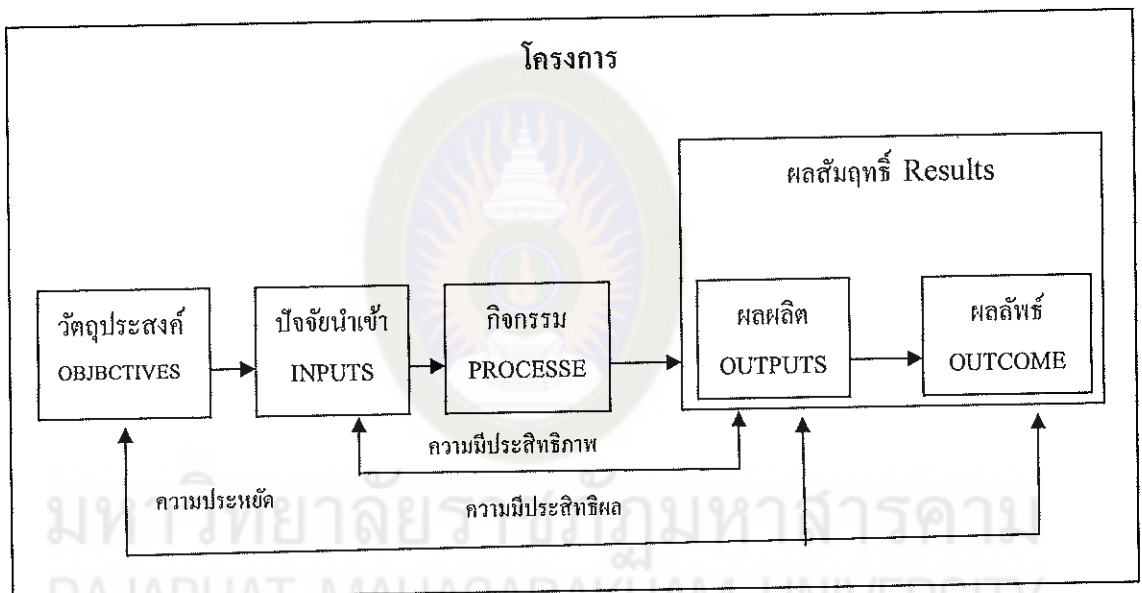
ปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ประสบความสำเร็จ คือ การมีระบบข้อมูลที่เที่ยงตรงเชื่อถือได้ ไม่ว่าจะเป็ระบบข้อมูล ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทราบความคืบหน้าของการปฏิบัติงาน หรือระบบการเงินและบัญชี ที่สามารถให้ข้อมูลแยกรายโครงการ เพื่อให้ทราบต้นทุนค่าใช้จ่ายในแต่ละงาน การได้รับข้อมูลที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้บริหารทุกระดับตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ อาจสามารถอธิบายอีกแบบได้ว่า เป็นการ จัดหาให้ได้ทรัพยากรการบริหารมาอย่างประหยัด (Economy) สำหรับการบริหารทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และการได้ผลงานที่บรรลุเป้าหมายขององค์กร (Effectiveness) ประกอบด้วยเรื่อง ต่าง ๆ ดังนี้

1. ความประหยัด (Economy) คือ การใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดในการผลิต โดยการใช้ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรในการผลิตด้วยราคาที่ต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สิ่งนี้ถือว่าเป็นหลักสำคัญของนักบริหารที่ดี การไม่ประหยัดจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งในกรณีของการมีคนงานมากกว่าปริมาณงาน หรือใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่ราคาแพงหรือคุณภาพสูงเกิน ความจำเป็น

2. ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยนำเข้า (Inputs) กับผลผลิต (Outputs) ได้แก่ การสร้างผลผลิตในระดับที่สูงกว่าปัจจัยนำเข้า ความมีประสิทธิภาพ สามารถวัดได้โดยนำปัจจัยนำเข้าจริงหารด้วยผลผลิตจริง หากได้ค่าน้อย แสดงว่า มีผลผลิตเพิ่มขึ้นมากกว่าการเพิ่มขึ้นของปัจจัยนำเข้า ซึ่งหมายถึง องค์กรนี้มีประสิทธิภาพ ส่วนตัวนี้สามารถทำได้ดีขึ้น โดยการปรับปรุงผลิตภาพ (Productivity) คือ การทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นในขณะที่ปัจจัยนำเข้าคงที่หรือ โดยการประหยัด (Economizing) คือ การรักษาระดับผลผลิตให้คงที่แต่จะลดปัจจัยนำเข้าลดลง

3. ความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) คือ การเปรียบเทียบระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ของโครงการ ซึ่งหมายถึง ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้าของโครงการนั้นว่า ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงไร ความมีประสิทธิภาพมีความเกี่ยวข้อง กับผลผลิตและผลลัพธ์

กรอบความคิดในเรื่องการวัดผลการปฏิบัติงาน (ประหยัด ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ) ในการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ สามารถแสดงได้ตามแผนภาพที่ 2 (สนธิรัก เทพเรณูและคนอื่น ๆ 2548 : 54)

แผนภาพที่ 2 กรอบความคิดในเรื่องการวัดผลการปฏิบัติงาน

4. เทคนิคการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 8 ประการ

การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีเทคนิคในการบริหาร ซึ่งสรุป ได้ดังนี้

1. การวัดผลการปฏิบัติงาน (Performance Measurement) โดยใช้ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. การเทียบงาน (Benchmarking) เป็นการพัฒนาองค์กรทางลัดโดยศึกษาองค์กรในสาขาเดียวกันที่ดีที่สุดแล้ววางแผนปฏิบัติงานให้ได้เหมือนองค์กรต้นแบบ แสวงหากระบวนการทำงานกับวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาองค์กร

3. คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) พัฒนาการให้บริการเพื่อให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการบริการ มีความสะดวกในการรับบริการได้อย่างถูกต้อง (Accuracy) ความรวดเร็ว (Timeliness) และความปลอดภัย (Safety)

4. การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Performance Auditing)

5. การประเมินผล โครงการ (Project Evaluation)

6. การมอบอำนาจและให้อิสระในการทำงาน (Devolution and Autonomy)

7. การวางแผนองค์กรและแผนกลยุทธ์ (Corporate and Strategic Planning)

8. การทำสัญญาผลการปฏิบัติงาน (Performance Contracting)

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์จะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการ คือ ผู้บริหารระดับสูงต้องมีความเข้าใจและสนับสนุนด้วยการกำหนดพันธกิจและแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน ใช้ข้อมูลผลการปฏิบัติงานในการบริหารจัดการ มีการจัดทำระบบข้อมูลผลการปฏิบัติงานด้วยการพัฒนาตัวชี้วัด พัฒนาระบบข้อมูล มีการพัฒนาบุคลากรและองค์กรเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

1.6 มาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาเป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อให้องค์กรหลักที่จัดการศึกษาสามารถนำไปกำหนดแนวทางนำสู่การปฏิบัติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น มาตรฐานแต่ละมาตรฐานมีรายละเอียดดังนำเสนอต่อไปนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2549 : 15-32)

1. มาตรฐานการศึกษาของชาติ

มาตรฐานการศึกษาของชาติเป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติ ครอบคลุมการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท นั่นคือ ครอบคลุมการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา และครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้น มาตรฐานการศึกษาของชาติจึงเป็นการกำหนดเป้าหมาย

ที่กว้างเพื่อให้องค์กรหลักที่จัดการศึกษาสามารถนำไปกำหนดแนวทางนำสู่การปฏิบัติได้ชัดเจน
ยิ่งขึ้นได้มาตรฐานการศึกษาของชาติ แบ่งออกเป็น 3 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมือง
และพลโลก

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้

2 มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษา
ปฐมวัยไว้ดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก

มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจนสำเร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
และมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 5 เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น
มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน และพัฒนาตนเอง

มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และ
การเคลื่อนไหว

มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับ
งานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้
อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นเด็กเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ
และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการ
บริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้
สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และประสบการณ์
การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็ก
อย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่
ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และ
ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กร
ทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

3. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังนี้ ดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงาน
ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง

มาตรฐานที่ 10 ครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐาน มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กร
ทางศาสนาสถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

4. มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก

มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 14 มาตรฐาน
60 ตัวบ่งชี้ซึ่งทั้ง 14 มาตรฐาน จะเป็นส่วนหนึ่งในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วน มาตรฐาน
เพื่อการประเมินภายนอกระดับปฐมวัยมี 14 มาตรฐาน 50 ตัวบ่งชี้ ซึ่งทั้ง 14 มาตรฐาน จะเป็นส่วน
หนึ่งในมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยทั้งหมดเช่นเดียวกัน

มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับการศึกษาปฐมวัย มีดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี

และกีฬา

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิด ไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถ
ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่
รับผิดชอบหมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน
อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน
อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการ
บริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงาน
อย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดย
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและ
ท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือ
กับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

สรุปได้ว่า มาตรฐานการศึกษาเป็นเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษา
เพื่อให้องค์กรหลักที่จัดการศึกษาสามารถนำไปกำหนดแนวทางนำสู่การปฏิบัติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
ซึ่งมาตรฐานการศึกษาได้กำหนดไว้หลายระดับ คือ มาตรฐานการศึกษาของชาติ
มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการประเมินคุณภาพ
ภายนอก

1.7 การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจได้ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและที่สังคมต้องการจากการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษา ได้นำเสนอสิ่งที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักการในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

หลักการในการดำเนินการประกันคุณภาพศึกษามี 3 ประการคือ (สำนัก
วิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2549 : 3-4)

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการ
บริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงาน
อย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน
โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและ
ท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือ
กับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี
และกีฬา

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถ
ทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐาน ด้านครู

มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่
รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

1.1 การกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารรวมถึงการตัดสินใจดำเนินงานทั้งด้านการบริหารงาน วิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และให้อิสระแก่ผู้สอน ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร ตลอดจนให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงตนเอง รับผิดชอบ และจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และสังคมให้มากที่สุด

1.2 การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) โดยให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ปุชนิยบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ/คณะทำงานของสถานศึกษาร่วมกันคิด ตัดสินใจ สนับสนุน ส่งเสริม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา ตลอดจนร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโดยรวม

1.3 การแสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) โดยสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันกำหนดเป้าหมาย (Goals) และจุดเน้นที่ต้องการพัฒนา (Focus Areas) เช่น ภายในช่วง 3 ปีนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต้องสูงขึ้นจากฐานเดิม ร้อยละ 5 – 10 หรือในปีการศึกษาหน้าผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สามารถใช้ อินเทอร์เน็ต ในการสืบค้นข้อมูลได้ อย่างคล่องแคล่วหรือภายใน 2 ปีสถานศึกษาจะต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับเรื่องการรักษา ระบบนิเวศ เป็นต้น

สรุปได้ว่า หลักการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มี 3 ประการ คือ หลักการกระจายอำนาจ หลักการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน และหลักการ แสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

2. กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษามีการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2549 : 4-5)

2.1 การพัฒนาคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ บรรลุ ถึงมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ (ทั้งระดับชาติระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานปฐมวัย

ระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับสถานศึกษาที่กำหนดขึ้นเพิ่มเติมตามบริบทหรือเอกลักษณ์ของสถานศึกษา) หัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ คือ การสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นของการทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานอย่างมีระบบ และทุกคนต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง จัดทำ ข้อมูลสารสนเทศในส่วนที่รับผิดชอบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศนั้นให้เป็นประโยชน์ ในการพัฒนางานเป็นประจำ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานที่กำหนดนั้น ต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) ทุกกิจกรรม โครงการ งานมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การยกระดับคุณภาพผู้เรียนทุกด้าน มีการพัฒนาด้านปัจจัยให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรรหาให้เพียงพอ ดูแลรักษาให้ใช้ได้อยู่เสมอและปลอดภัยในการใช้ ประการสำคัญต้องมีระบบ และกลไกการปฏิบัติงานตามแผน รวมทั้งติดตามกำกับกับการดำเนินงาน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.2 การติดตามตรวจสอบคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน กำกับติดตามความก้าวหน้า และยืนยันการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายและบรรลุ ตามมาตรฐานที่กำหนด โดยการติดตามตรวจสอบคุณภาพสามารถดำเนินงานในแต่ละระดับ ได้ดังนี้

2.2.1 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษา ตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงาน/โครงการ ตลอดปีการศึกษาทั้งด้าน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคุณภาพการจัดการเรียนการสอน คุณภาพการบริหาร และการจัดการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดทำเป็นระบบข้อมูลสารสนเทศ ที่สามารถนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาได้ทันที และเป็นข้อมูลสำหรับประเมิน คุณภาพภายในสถานศึกษา ได้

2.2.2 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบสถานศึกษา เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนและช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพ ไปสู่เป้าหมายตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ สถานศึกษาทุกแห่งควรได้รับการติดตามตรวจสอบคุณภาพจากเขตพื้นที่การศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง ภายใน 3 ปี (ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา สำหรับสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็ง เขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยกย่อง สถานศึกษาที่มีรูปแบบการพัฒนาที่ดีให้เป็นตัวอย่างแก่สถานศึกษาแห่งอื่น ได้ ส่วนสถานศึกษาภาพ

ผู้เรียนต่ำหรือมีแนวโน้มต่ำลงอันเนื่องมาจากปัญหาต่าง ๆ เขตพื้นที่การศึกษาควรตั้งคณะทำงานเข้าไปช่วยเหลือสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และติดตามความก้าวหน้า เป็นระยะเขตพื้นที่การศึกษาต้องทำรายงานติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทราบด้วย

2.2.3 การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมระดับประเทศ โดยหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดมาตรฐานเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพสถานศึกษาให้บริหารและจัดการการศึกษาได้อย่างเต็มที่

2.3 การประเมินและรับรองคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ที่เกี่ยวข้องกัน ดังนี้

2.3.1 การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาในข้อ 2.1 สถานศึกษานำข้อมูลสารสนเทศมาประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด (ตามระดับการศึกษาที่จัด ซึ่งหมายถึง มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาระดับมัธยมศึกษา) จัดทำเป็นรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา รายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และรายงานต่อสาธารณชน

2.3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา การประเมินในส่วนนี้เป็นการดำเนินงานโดยองค์กรภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่ประเมินและให้การรับรองว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในทุกๆ 5 ปี ผลจากการประเมินในภาพรวม จะนำเสนอรัฐบาล เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ การกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้ทัดเทียมนานาชาติ การดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ทั้งในส่วนการพัฒนาคุณภาพและการประเมิน

คุณภาพกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษามีการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2549 : 4-5)

สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบคุณภาพ การประเมินและรับรองคุณภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ให้บรรลุ ถึงมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ และหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ คือ การสร้าง จิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นของการทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานอย่างมีระบบ และ ทุกคนต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

3. ระบบประกันคุณภาพการศึกษา

จากมาตรา 47 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดว่า ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนั้น ได้นำไปสู่การจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2546 และมีการปรับปรุงใหม่โดยรวมระบบ การประกันคุณภาพภายในขององค์กรหลักที่รับผิดชอบการศึกษาในแต่ละระดับ(การศึกษา ขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา) และระบบการประกันคุณภาพภายนอกเข้าด้วยกัน (ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการ) โดยในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ซึ่งรวมถึงการศึกษา ปฐมวัยด้วย) นั้น ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาประกอบด้วย การดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 8 ประการ ดังนี้ (สำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา. 2549 : 6-16)

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
3. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ในที่นี้ขอนำเสนอรายละเอียดเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดังได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า มาตรฐานการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการจัดการศึกษาที่ใช้หลักการกระจายอำนาจไปยังสถานการศึกษาโดยที่ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรเอง และบริหารการใช้หลักสูตร ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น รัฐจึงกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐาน ที่ต้องการให้เกิดขึ้น ในสถานศึกษาทุกแห่ง และใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประเมินคุณภาพทางการศึกษา มาตรฐาน การศึกษาของชาติ มี 3 มาตรฐาน 11 ตัวบ่งชี้ จากมาตรฐานการศึกษาของชาติ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำสู่การปฏิบัติ ให้เกิดผลเพื่อยกระดับการศึกษาของประเทศ ให้เกิดประโยชน์กับประชาชนไทยทุกคน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยนำมาจัดทำเป็นมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ประกาศให้ สถานศึกษาทุกแห่งที่เปิดสอนระดับดังกล่าวใช้เป็นเป้าหมายการพัฒนา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ซึ่งจะกล่าวไว้อย่างละเอียดในหัวข้อที่ 4 สถานศึกษาต้องนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยที่ประกาศไว้นี้ เป็นเป้าหมายพัฒนาสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเองอาจต้องการเพิ่มเติมมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด เฉพาะเจาะจงตามบริบทและความต้องการของท้องถิ่นอีกก็ได้ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ เอกลักษณ์ของสถานศึกษาโดยกำหนดให้เหมาะสมครอบคลุมสาระการเรียนรู้และศักยภาพของ ผู้เรียน สถานศึกษาและท้องถิ่น

2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

สถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และ การสร้างระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางควรมีคณะทำงาน ทำหน้าที่วางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพ และจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี ของสถานศึกษา โดยแต่งตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนบุคลากรจากหลายฝ่ายมาร่วมคิดร่วมวางแผน และร่วมติดตามตรวจสอบเก็บข้อมูล ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนครูน้อยมากควรร่วมกัน วางแผนจัดระบบการเก็บและรวบรวมข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตั้งแต่ต้นปีการศึกษาทำให้ได้ตามแผน ที่วางไว้เพื่อไม่ให้สะสมจนทำไม่สำเร็จเมื่อถึงสิ้นปีการศึกษา สำหรับการจัดระบบสารสนเทศนั้น

สถานศึกษาย่อมทราบว่ามีอยู่มากมายเช่น ข้อมูลผู้เรียน ครู และบุคลากร ข้อมูลอาคาร และสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกข้อมูลการพัฒนาบุคลากรข้อมูลทรัพยากร ข้อมูลงบประมาณ ฯลฯ สถานศึกษาควรมีการจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ให้ครอบคลุมและข้อมูลมีความสมบูรณ์ ค้นได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว มีการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ การจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศ อาจแบ่งเป็นด้านก็ได้ เช่น ด้านคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการเรียนการสอน คุณภาพการบริหารและการจัดการ และคุณภาพการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือจะจัดโดยวิธีอื่น ที่สถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมก็ได้

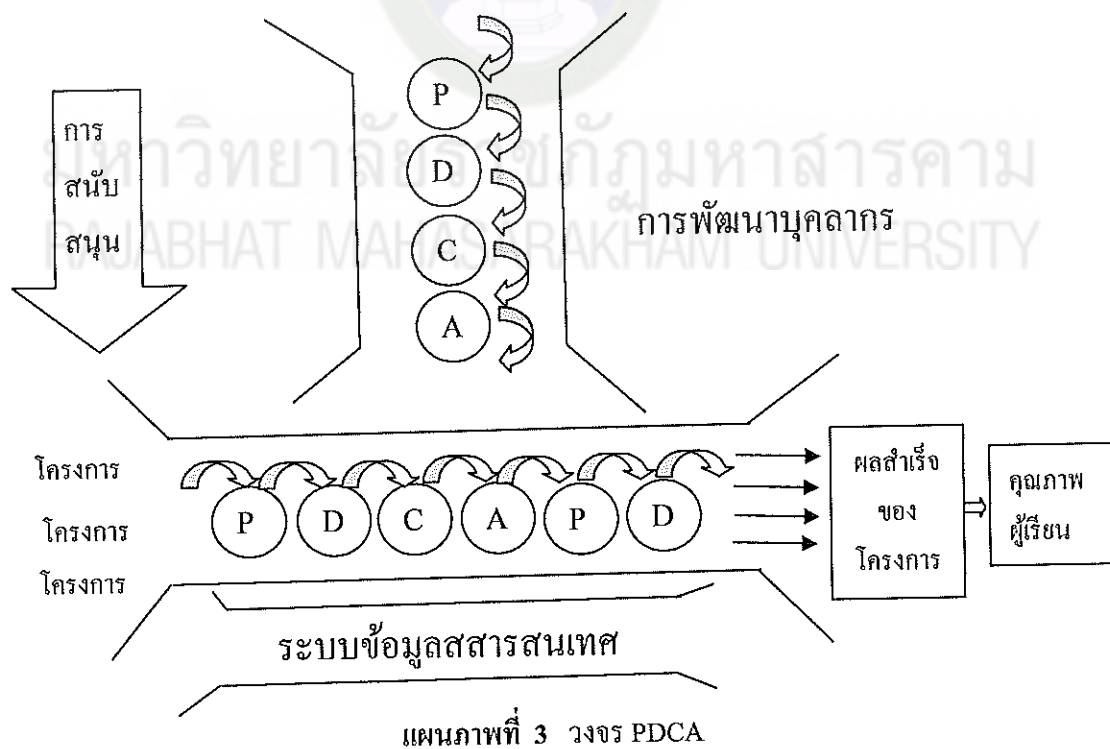
3. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุ ตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา ในการจัดทำแผนดังกล่าวนี้สถานศึกษาต้องคำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วม และการนำสู่การปฏิบัติได้จริง แผนพัฒนาสถานศึกษาที่ดีควรคำนึงถึงวิธีดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- 3.1 มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ
- 3.2 มีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว
- 3.3 การบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
- 3.4 เสาะหาและประสานสัมพันธ์กับแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการได้ และระบุไว้ในแผนให้ชัดเจน
- 3.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.6 กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคลากรภายในชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน
- 3.7 กำหนดการใช้งบประมาณ และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.8 มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการนำไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา

ในแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษามีโครงการ กิจกรรม ที่ต้องดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเกิดผลสำเร็จตามที่ระบุไว้ในตัวชี้วัด ของโครงการการดำเนินงานตามแผนนั้น สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วม ใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการที่จะทำให้ ดำเนินงานตามแผนพัฒนา สถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย

4.1 วงจรการพัฒนาคุณภาพ PDCA ของเดมिंग (Deming Cycle) เป็นเทคนิค ที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ นิยมใช้กันแพร่หลาย เพราะเป็นกระบวนการที่มีการตรวจสอบตนเอง อยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ขั้นการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผนหรือขั้นตอนที่วางไว้ (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน(Check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับไปทบทวนปรับปรุง แก้ไขวางมาตรฐาน / มาตรการกำหนดขั้นต่อนกันใหม่ (Act) เพื่อการดำเนินงานต่อ ๆ ไปวงจร การพัฒนา PDCA สามารถนำไปใช้ดำเนินการได้ในทุกขั้นตอนทุกงาน และสอดคล้องกันได้ อย่างต่อเนื่อง ดังแผนภาพที่ 3

4.2 แนวคิด Balanced Scorecard

สถานศึกษาหลายแห่งใช้แนวคิดในการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน(Balanced Scorecard) เป็นเทคนิคการบริหาร เช่น โรงเรียนในฝัน โดยใช้การกำหนดมุมมองที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ

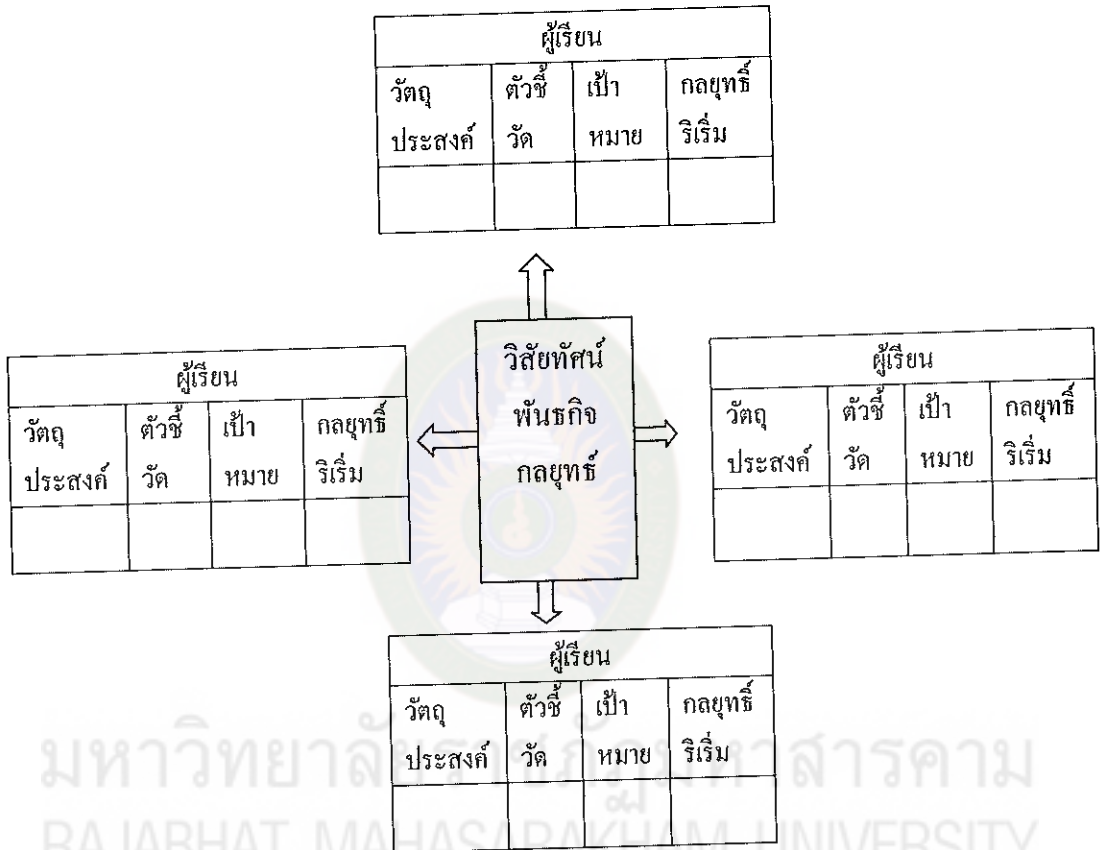
4.2.1 มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective) โดยพิจารณาความต้องการที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่คาดหวัง

4.2.2 มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน (Internal Process Perspective) โดยพิจารณาผลสำเร็จและแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการบริหารจัดการและการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน

4.2.3 มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) โดยพิจารณาปัจจัยที่ใช้ขับเคลื่อนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพตามที่ คาดหวัง ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และทักษะของครูผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา การเพิ่มสมรรถนะของสถานศึกษาในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

4.2.4 มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget and Resource Perspective) โดยพิจารณาปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินงานบรรลุ ภาวความสำเร็จในด้านงบประมาณและทรัพยากร โดยคำนึงถึงแหล่งสนับสนุน อัตราค่าจ้าง ค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและงบประมาณจากมุมมองทั้งสี่ด้านนำมากำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objectives) ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จโดยคำนึงถึงความครอบคลุมและสมดุล จัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) เพื่อตรวจสอบลำดับความสำคัญและความเหมาะสมของวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ ที่กำหนดไว้ ผ่านมุมมองด้านต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์ เป็นเหตุเป็นผล เชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จได้อย่างไร แล้วจัดทำกรอบกลยุทธ์ (Strategy Framework) โดยการนำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์มากำหนดตัวชี้วัด(Measures) เป้าหมาย (Targets) และ กลยุทธ์ริเริ่ม (Strategy Initiatives) ดังแผนภาพที่ 4

รูปแบบการกำหนดผลสัมฤทธิ์อย่างสมดุลรอบด้าน

แผนภาพที่ 4 รูปแบบการกำหนดผลสำเร็จสมดุลรอบด้าน

นอกจากวงจรการพัฒนา PDCA และเทคนิค Balanced Scorecard แล้ว ยังมีเทคนิคการบริหารอีกหลายรูปแบบที่ผู้บริหารนำมาใช้แล้วประสบความสำเร็จ เช่น เทคนิค 5ส, TQM, QC, Six Sigma, Benchmarking, ToPSTAR เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในปัจจุบัน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพเชิงวิชาการให้มากยิ่งขึ้น

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ก็คือการติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาดังได้กล่าว สถานศึกษาควรตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อวางแผนติดตามและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานโครงการตลอดปีการศึกษาโดยใช้มาตรฐานการศึกษาเป็นกรอบการติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วยสถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกปี ดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นระบบ สนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนอกจากนี้ สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

5.1 วิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา เช่น วิเคราะห์ดูว่าวิสัยทัศน์ และภารกิจสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันหรือไม่ ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง จัดกิจกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสม

5.2 แผนพัฒนาสถานศึกษา เช่น แผนพัฒนาสะท้อนความต้องการของชุมชนจริงหรือไม่มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนนำผลมาใช้ในการวางแผนครอบคลุมครบถ้วนหรือไม่กิจกรรมตามแผนสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายหรือไม่ แผนพัฒนาโดยรวมมีความชัดเจนเข้าใจง่าย และมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนหรือไม่

5.3 การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เช่น บรรยากาศและสภาพแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนอย่างไรครูเลือกใช้ยุทธศาสตร์การสอนหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือไม่ครูและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียนอย่างไร การจัดกระบวนการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกแก้ปัญหา ฝึกการคิดสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ตลอดจนพัฒนานิสัยรักการเรียนรู้หรือไม่ผู้เรียนกล้าคิดกล้าแสดงออกหรือไม่ สถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน / ปฐมวัยหรือไม่

5.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนประสบความสำเร็จจากการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ผลงานของผู้เรียนมีความหมาย บ่งบอกถึงสิ่งที่ผู้เรียนรู้เข้าใจและทำได้หรือไม่ ผลงานแสดงความคิดสร้างสรรค์หรือไม่

และผู้เรียน ได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้มากขึ้นเพียงใด ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริงเพียงใด มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน หรือไม่สถานศึกษาจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดีหรือไม่

5.5 การพัฒนาองค์กรเนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งหรือศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญในชุมชน ฉะนั้นนอกเหนือจากการบริหารจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาผู้สอนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว สถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาโดยเฉพาะห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ประเด็นในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน จึงควรวิเคราะห์ดูว่าผู้บริหารอุทิศตนเพื่อองค์กร เพื่อนร่วมงาน และเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างไร เป็นผู้นำในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสามารถแนะนำนวัตกรรมหรือแหล่งนวัตกรรมสำหรับผู้สอนได้หรือไม่ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเปิด โอกาสให้ ผู้สอน/คณะทำงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเชิงบริหารหรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีการรวบรวมแหล่งภูมิปัญญาชาวบ้าน และเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นที่ปรึกษา หรือให้ความรู้หรือไม่มีการพบปะและเปลี่ยนประสบการณ์กับสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อเทียบเคียงการพัฒนาหรือไม่อย่างไร

5.6 การพัฒนาวิชาชีพครู เช่น มีการใช้แหล่งวิทยากรภายนอก (สถาบันอุดมศึกษาองค์กรธุรกิจภาครัฐและเอกชน) ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง มีการเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดในการพัฒนาวิชาชีพด้วยวิธีการใดบ้าง สนับสนุนให้ครูมีการวิจัยค้นคว้าความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการประเมินผลบ้างหรือไม่ บ่อยเพียงใดจัดหางบประมาณและสิ่งสนับสนุนมากน้อยเพียงใด ส่งเสริมให้มีการสัมมนาหรือพัฒนาวิชาชีพในรูปแบบอื่นใดหรือไม่การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ดำเนินการอย่างจริงจัง จะช่วยให้สถานศึกษามีข้อมูลถูกต้องและเพียงพอ ในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพการศึกษาในรอบปีถัดไป นอกจากนี้ ผลจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษายังมีส่วนช่วยกระตุ้นผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนักการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ตระหนักถึงการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ อีกทางหนึ่งด้วย

5.7 การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด

จากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา

ดังได้กล่าวไว้ข้างต้นสถานศึกษาจะมีข้อมูลสารสนเทศสำหรับประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดได้ด้วย อย่างไรก็ตามสถานศึกษาที่มีความพร้อมอาจตั้งคณะทำงานขึ้นทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาก็ได้ซึ่งจะเป็นการสร้างระบบการประเมินตนเองอีกทางหนึ่ง นำผลจากการประเมินไประบุไว้ในรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีต่อไป การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาต้องครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน / ปฐมวัย ที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากนี้ สถานศึกษาอาจทำการประเมินคุณภาพผู้เรียนโดยรวม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้(ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานข้อ 5) เพื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนเป็นรายคน เป็นการตรวจสอบและยืนยันคุณภาพผู้เรียนทางด้านวิชาการ โดยขอใช้แบบทดสอบจากองค์กรที่มีแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

5.8 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีเป็นหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ เพราะการทำงานใด ๆ ก็ตาม

ต้องมีการรายงานผลและนำผลไปใช้ จึงจะเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตาม เนื่องจากในอดีตมีการละเลยกันมาก จนทำให้เกิดจุดอ่อนเรื่องระบบฐานข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนา จึงมีการตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ในการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษาหรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า รายงานประจำปีนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) ได้ให้แนวทางไว้เป็นตัวอย่างในเอกสารชื่อ “แนวทางการเขียนรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา” โดยเสนอให้แบ่งรายงานเป็น 4 บท คือ บทที่ 1 สะท้อนสภาพทั่วไปของสถานศึกษา บทที่ 2 ระบุเป้าหมายการพัฒนาของสถานศึกษา บทที่ 3 ระบุความสำเร็จของการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสถานศึกษา บทที่ 4 ระบุจุดเด่น-จุดด้อย และความต้องการการช่วยเหลือ นอกจากนี้ ควรระบุหลักฐานข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของการประเมินตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาไว้ด้วย เมื่อจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีเสร็จเรียบร้อยแล้ว สถานศึกษา ส่งรายงานต่อ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดภายในเดือนพฤษภาคมของทุก ๆ ปี และส่งให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพสถานศึกษา (สมศ.) เฉพาะในปีที่ เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะนำรายงานของสถานศึกษาทั้งหมด มาสังเคราะห์เป็นภาพรวมระดับเขตพื้นที่ และเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในเดือนกรกฎาคมของทุก ๆ ปี จากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะได้นำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษามาสังเคราะห์เป็นภาพรวมระดับประเทศ นำผลที่ได้มากำหนดเป็นนโยบาย กลยุทธ์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศต่อไป

5.9 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ในการทำให้คุณภาพของสถานศึกษาดำรงอยู่อย่างยั่งยืนนั้น สถานศึกษาควรตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม อยู่เสมอ โครงการ/กิจกรรมที่ต้องคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ ส่งผลถึงผู้เรียน การพิจารณาโครงการ/กิจกรรมที่จะทำต่อไปหรือไม่นั้น ควรพิจารณาดังนี้

5.9.1 ถ้าเป็นโครงการที่ดี สมควรดำเนินต่อไปก็ดำรงโครงการนั้นไว้

5.9.2 ถ้าเป็นโครงการที่ดี แต่ยังไม่สำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมายเพราะมีจุดบกพร่อง ถ้าปรับปรุงแก้ไขสามารถบรรลุผลสำเร็จ ได้ก็ดำเนินการต่อไป และทำให้ดียิ่งขึ้น

5.9.3 ถ้าเป็นโครงการที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ก็พัฒนาดำเนินโครงการนั้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

5.9.4 หากมีเหตุการณ์หรือสิ่งที่สื่อเค้าว่าจะเกิดปัญหาต้องหาทางป้องกันไว้ก่อน ก็จำเป็นต้องจัดทำโครงการใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาอย่างไรก็ตาม ในการทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้นสถานศึกษาต้องคำนึงถึง สิ่งต่อไปนี้

1) สร้างจิตสำนึกการพัฒนาให้เกิดขึ้นในหมู่ครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

2) เน้นย้ำหรือกำหนดเป็นนโยบายการทำงานอย่างมีระบบ รวมทั้งต้องทำงานอย่างมีเป้าหมาย ทำงานเป็นหมู่คณะ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง

3) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การจะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ต้องทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือรู้จักพัฒนาตนเอง ใฝ่รู้ หมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปันความรู้กันตลอดเวลา เกิดทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ หลากหลายจนได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้ออกไปขององค์กรอื่น ๆ สถานศึกษาก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษามีการดำเนินงาน ตามกรอบภารกิจที่ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

2.1 ความหมายของการบริหาร

ความหมาย การบริหาร (Administration) มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้
 เพชริน สงค์ประเสริฐ (2550 : 10) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึงการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยความร่วมมือของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2530 : 17) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหารหมายถึงการแก้ปัญหาให้บรรลุผล เป้าหมาย ลักษณะของการแก้ปัญหาอาจดำเนินการในรูปของการตัดสินใจและหรือการปฏิบัติงานที่ได้ทั้งสองประการ

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 5) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหารหมายถึงขบวนการที่บริหารใช้อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่

หรือคาดว่าจะมี จัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ ต้องการ

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2523 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง การร่วมมือกันทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการทำงาน ร่วมกัน ในการร่วมมือกันทำงานนั้นจะต้องมีบุคคลที่เราเรียกว่า ผู้บริหารและการร่วมมือนั้นจะจัด ในรูปขององค์การประเภทต่างๆ แล้วแต่วัตถุประสงค์ที่มีขององค์การนั้นๆ

วิจิตร ศรีสขันธ์และคณะ (2523) ได้สรุปสาระสำคัญของการบริหารไว้ว่า การบริหารเป็นกิจกรรมของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรม เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยการใช้กระบวนการ และทรัพยากรที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัย กระบวนการ และทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์ สูงสุด

2.2 รูปแบบการบริหารโรงเรียน

รูปแบบการบริหารโรงเรียน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับนำไปใช้ในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.2.1 ความหมายของรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบโดยทั่วไป คำว่า “รูปแบบ” หรือ Model แปลเป็น ภาษาไทยและนำมาใช้ในวงวิชาการอยู่หลายคำนอกเหนือจากคำว่า “รูปแบบ” เช่น ตัวแบบ ต้นแบบ หรือแบบจำลอง เป็นต้น เป็นคำที่ใช้เพื่อสื่อความหมายหลายลักษณะซึ่งโดยทั่วไปแล้ว รูปแบบหมายถึง สิ่งจำลองจากของจริง กระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานที่กำหนดไว้ให้ปฏิบัติ ได้ชัดเจน เช่น เครื่องบินจำลอง ตัวแบบในการออกแบบรถยนต์รุ่นใหม่ แบบจำลอง ทางคณิตศาสตร์ในการคำนวณ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รูปแบบการบริหารการศึกษา รูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น

ในพจนานุกรม Contemporary English ของ Longman Dictionary of Contemporary English (1987 : 668) ให้ความหมายคำนี้เอาไว้ 5 ความหมาย แต่โดยสรุปแล้ว จะมี 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ 1) Model ที่หมายถึง แบบอย่างย่อส่วนของจริง ตรงกับภาษาไทย ว่าแบบจำลอง เช่น แบบจำลองเรือดำน้ำ เป็นต้น 2) Model หมายถึง สิ่งของหรือคนที่นำมาใช้

เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูแบบอย่าง นักเดินแบบ หรือแม่แบบ ในการวาดภาพศิลป์ เป็นต้น 3) Model ที่หมายถึง แบบหรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ รุ่น 864x เป็นต้น

ราช (1996) ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedic of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมาย ดังนี้

1. รูปแบบ คือ รุปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลาและเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น
2. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549 : 13) กล่าวว่า สำหรับกรอบแนวคิดในการจัดองค์การและการบริหารองค์การนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรใช้คำว่า “รูปแบบ” มากกว่าคำอื่นดังกล่าวมาแล้วข้างต้น รูปแบบการบริหารเป็นกรอบแนวคิดที่นำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการจัดองค์การและการบริหารองค์การนั้นเป็นการออกแบบระบบงานและแนวทางการดำเนินการในการบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และรูปแบบการบริหารก็คล้ายกับแบบจำลองอื่นๆ ผู้ออกแบบต้องกำหนดองค์ประกอบสำคัญที่ต้องการนำเสนอให้เห็นว่ารูปแบบที่ผู้เสนอเห็นว่าจะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้สรุปว่ารูปแบบการบริหาร หมายถึง แบบแผนในการดำเนินงานของฝ่ายบริหารเพื่อให้การดำเนินงานขององค์การดำเนินไปในทิศทางที่พึงประสงค์และนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ดังนั้นรูปแบบการบริหารจึงประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญสองส่วน คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และกลไกของรูปแบบซึ่งเป็นตัวจักรในการทำหน้าที่ของรูปแบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ โดยมีบริบทเป็นเงื่อนไขของการเกิดขึ้น คงอยู่ และล่มสลายของรูปแบบที่สร้างขึ้น

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548 : 78) กล่าวว่า รูปแบบมีสองลักษณะ คือ รูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม รูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ โทชิ และ คาร์โรล Tosi and Carroll (1982 : 163) กล่าวเอาไว้ว่า รูปแบบ เป็นนามธรรม ของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอาจจะมีตั้งแต่

รูปแบบอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น และมีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุ เช่น แบบจำลองหอสมุดแห่งชาติ แบบจำลองเครื่องบินขับไล่ เอฟ 16 เป็นต้น

จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม (2545 : 9-10) กล่าวว่า รูปแบบหมายถึง สิ่งที่แสดง โครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐ เพื่อช่วยให้สามารถวิเคราะห์และเข้าใจการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐ ได้ดีขึ้นและง่ายยิ่งขึ้น

สวัสดิ์ สุคนธรังสี (2520 : 206) กล่าวว่า รูปแบบหมายถึง ตัวแทนที่สร้างขึ้น เพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง

มณฑกาญจน์ ทองใย (2549 : 11-12) กล่าวว่า รูปแบบหมายถึง แบบอย่างของสิ่งที่ได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น

บุญส่ง หาญพานิช (2546 : 91-92) กล่าวว่า รูปแบบหมายถึง โครงสร้างโปรแกรม แบบจำลอง หรือ ตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริง ที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลา และทักษะ พิจารณามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้แทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

สรุปได้ว่า รูปแบบ หรือ Model หมายถึง ตัวแบบหรือ แบบจำลอง หรือ กระบวนการ วิธีการดำเนินงาน ของฝ่ายบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การดำเนินไปในทิศทางที่พึงประสงค์และนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ช่วยให้สามารถวิเคราะห์และเข้าใจการบริหารงาน ได้ดีขึ้นและง่ายยิ่งขึ้น

2.2.2 ประเภทของรูปแบบ

ประเภทของรูปแบบมีนักวิชาการได้แบ่งประเภทไว้หลายลักษณะซึ่งแตกต่างกันไป เช่น การแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิด การแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐาน ในการเสนอรูปแบบในการบรรยาย อธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นหลัก

จอยส์ และ เวลล์ (Joyce and Weil 1985) ได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิด หลักการหรือทฤษฎีซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบและได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการสอนเอาไว้ คือ

1. Information-processing Model เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียน และแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. Personal Model รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบและปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality) ที่ทั้งหลาย
3. Social Interaction Model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และบุคคลต่อสังคม
4. Behavior Model เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยา และพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้ ส่วนรุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548 : 80) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดของนักวิชาการบางกลุ่มบอกให้ทราบถึงลักษณะการเขียนรูปแบบว่ามีกี่ลักษณะ และมีการแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบในการบรรยาย อธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นหลัก

ประเภทของรูปแบบสรุปได้ว่า มี 5 ประเภท คือ

1. รูปแบบที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียน และแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบและปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality) ที่ทั้งหลาย
3. รูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และบุคคลต่อสังคม
4. รูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยา และพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้
5. รูปแบบในการบรรยาย อธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ เป็นหลัก

2.2.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบไม่มีนักการศึกษาท่านใดเขียนไว้เป็นหลักเกณฑ์ที่แน่นอนขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจกำลังศึกษาอยู่ ดังนี้

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548 : 80) กล่าวว่า ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ จะประกอบด้วยอะไรบ้างจำนวนเท่าใดมีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรากำลังศึกษาหรือจะออกแบบแนวคิด ทฤษฎี และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบ แต่ละรูปแบบนั้นๆ เป็นหลัก

บาร์โด และ ฮาร์ทแมน (Bardo และ Hartman 1982) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า การที่จะระบุว่ารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เป็นตัวกำหนด

2.2.4 รูปแบบการบริหารโรงเรียน

รูปแบบการบริหารโรงเรียนในปัจจุบันนี้ มีการพัฒนารูปลักษณ์และวิธีการให้สอดคล้องกับการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงมากขึ้น มีหน่วยงาน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้สนใจได้ทำการวิจัยและรายงานผลการวิจัยไว้ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549 : 16) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบมีการออกแบบการดำเนินงานเฉพาะส่วน โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการเป็นฐาน มีการวัดสภาพก่อนดำเนินงาน มีการดำเนินงานในส่วนที่ออกแบบไว้อย่างเป็นระบบ เก็บข้อมูลระหว่างการดำเนินงาน และวัดสภาพที่เกิดขึ้นหลังจากดำเนินงานได้ครบวงจรที่วางแผนไว้ ประมวลผลการดำเนินงานระยะที่ 1 เรียกว่า R_1 และ D_1 แล้วเริ่มดำเนินการในระยะที่สองตามที่ได้ปรับปรุงใหม่เมื่อครบวงจร จะประมวลผล ระยะที่ 2 เรียกว่า R_2 และ D_2 ผู้วิจัยอาจจะทำการวิจัยที่รอบก็ได้ แล้วแต่จะออกแบบ

มณฑกาญจน์ ทองใย (2549 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครูนักเรียน ผู้ปกครอง พระสงฆ์ องค์กรทางราชการและองค์กรในชุมชน

รัชณี ชังชู (2549 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนควรประกอบด้วย คณะกรรมการควบคุมดูแลส่งเสริมการบริหารโรงเรียน โครงสร้างของระบบ

การบริหารงานตามสายการบังคับบัญชา ภารกิจของโรงเรียนแบ่งเป็นกลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานวิชาการ กลุ่มงานบริหารงานบุคคล กลุ่มงานบริหารงานงบประมาณ และกลุ่มงานบริหารงานทั่วไป การบริหารงานของแต่ละกลุ่มงานจะมีความรับผิดชอบภาระงานในรูปคณะกรรมการ

สุภชัย สุวรรณกนิษฐ (2549 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบซิกซ์ ซิกม่า ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งผ่านเกณฑ์การตรวจสอบความเป็นไปได้ โดยผู้ปฏิบัติในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แนวคิดและหลักการที่นำมาประยุกต์ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของซิกซ์ ซิกม่า 2) หลักการของซิกซ์ ซิกม่า 3) ลักษณะพื้นฐานของซิกซ์ ซิกม่า และ 4) องค์ประกอบของซิกซ์ ซิกม่า ส่วนที่ 2 โครงสร้างการบริหารจัดการ ได้แก่ โครงสร้างการบริหารงานและบทบาทหน้าที่ของบุคลากร และส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ มี 5 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การตัดสินใจ ระยะที่ 2 การเตรียมความพร้อม ระยะที่ 3 การคัดเลือกโอกาสพัฒนา หรือ การกำหนดขอบเขตของปัญหา (D : Define) ระยะที่ 4 การพัฒนาตามขั้นตอน M-A-I-C คือ การวัดและรวบรวมข้อมูล (M : Measure) การวิเคราะห์ (A : Analyze) การปรับปรุง (I : Improve) การควบคุมและการขยายผล (C : Control) ระยะที่ 5 การทบทวนผลดำเนินการและปรับปรุงระบบ

ศิริเพ็ญ วิศิษฏ์วิทยา (2549 : 4-6) กล่าวว่า รูปแบบโครงสร้างการบริหารการศึกษาของเทศบาลที่พึงประสงค์ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนบริหารสูงสุด ส่วนบริหารระดับกลาง ส่วนที่ปรึกษาทางด้านเทคนิค ส่วนสนับสนุนในการปฏิบัติงานและส่วนปฏิบัติงานหลัก

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2548) กล่าวว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานด้านการนำองค์กรและการวางแผนกลยุทธ์ ได้แก่ มีเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพอย่างชัดเจน แสดงถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพ มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ด้านระบบและกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ กระบวนการเน้นผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ระบบดูแลช่วยเหลือให้ผู้เรียนมีคุณภาพมีความสามารถที่โดดเด่น ด้านทรัพยากรบุคคล และทีมงาน ได้แก่ แผนการพัฒนาบุคลากร แต่งตั้งคณะกรรมการและมอบอำนาจหน้าที่ให้กับหัวหน้าทีมคุณภาพ มีการมอบหมายหน้าที่ชัดเจนตามระเบียบปฏิบัติราชการ ด้านการวิเคราะห์ การประเมิน และ

การจัดการเรียนรู้ ได้แก่ มีโครงสร้างองค์การอย่างเป็นระบบประเมินสภาพความต้องการทั้งระบบ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์สภาพความต้องการและจำเป็น ของสถานศึกษา

สมุทรา ชำนาญ (2546 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียน ที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งผ่านเกณฑ์ การตรวจสอบ เป็นอย่างดีประกอบด้วย ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหาร ทรัพยากรบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป

จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม (2545 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า รูปแบบการบริหาร โรงเรียนในกำกับของรัฐ ประกอบด้วยการบริหารโดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานการเงิน และงานบริหารทั่วไป ส่วนแนวทางการนำ รูปแบบไปใช้ มุ่งเน้นการเร่งดำเนินการให้มีกฎหมายรองรับการดำเนินงานของโรงเรียนในกำกับ ของรัฐ และมีโครงการนำร่อง ต้องมีกฎหมายรองรับ และการคัดเลือกผู้บริหารโรงเรียน และ คณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่มีความสามารถตรงความต้องการ

บราว , จอห์นนี่ แอนโทนี่ (Brow, Johnnie Anthony. 1999) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพิ่มการรับรู้ของคณะกรรมการสถานศึกษาและ ผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องประสิทธิผลของงาน ในขณะที่ฟิลลิปปีนส์ (Phillips. 1999 : 721) ศึกษา ความคาดหวังและผลลัพธ์ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหลังจากปฏิบัติงานได้ 15 ปี ของโรงเรียนชุมชนเอ็ดมันตัน ในอัลเบอร์ตา จากกฎหมายการศึกษาปี 1994 ให้โรงเรียนมี คณะกรรมการสถานศึกษาและดำเนินการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้โรงเรียนตั้งเป้าหมาย ประเมินตนเอง ผู้วิจัยได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อทราบผลการบริหารโดย ใช้โรงเรียนเป็นฐานในชุมชนเอ็ดมันตัน โดยเลือกโรงเรียนแบบควบคุมโดยชุมชนที่ทำงานมาแล้ว 15 ปี พบว่า โรงเรียนปฏิบัติงาน ตรงเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้และเป็นไปตามกรอบงานของรัฐ แต่ละโรงเรียน ได้ผลลัพธ์ ตามเป้าหมายของตนซึ่งวัดได้จากผลของหลักสูตร

สรุปได้ว่า การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนคล้ายคลึงกัน มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานและ กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารอย่างชัดเจน การบริหารงาน สามารถปรับ โครงสร้างขององค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ที่ เปลี่ยนแปลงไป ให้ทุกคนร่วมกันรับผิดชอบในการดูแลเยาวชนให้ประพฤติดนเป็นคนดี กำหนดให้มีการสรุปและรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างสม่ำเสมอ ได้นำเอาหลักการ

แนวคิดในการบริหารมาใช้และเน้นการมีกฎหมายรองรับเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการบริหารจัดการศึกษา และเป้าหมายสำคัญของการบริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งไปที่การบริหารจัดการเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการวิจัยที่ เคมมิส (Kemmis, 1996) และเพื่อนร่วมงานของเขา ณ มหาวิทยาลัยดีคิน (Deakin University) ประเทศออสเตรเลีย ได้ทำการศึกษาและวิจัยปรับปรุงรูปแบบของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ ครุท เลวิน (Kurt Levin, 1996) โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ซึ่งได้รับความสนใจและถูกอ้างอิงอย่างกว้างขวางจากนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2551 : 18-21)

3.1 การวางแผน (Plan)

แผน คือ การปฏิบัติงานที่โครงสร้าง และตามคำจำกัดความแล้ว แผน คือ แนวทางปฏิบัติซึ่งตั้งความคาดหวังไว้ เป็นการมองไปในอนาคตข้างหน้า โดยจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าเหตุการณ์ทางสังคมนั้น ไม่สามารถจะทำนายหรือกำหนดล่วงหน้าได้ และจะต้องมีการเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนอยู่บ้าง การกำหนดแผนทั่วไปจึงต้องยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อที่จะสามารถปรับให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ กิจกรรมหรือการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในแผนจะต้องมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับความเสี่ยงอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากสภาพจริง เช่น เกี่ยวกับสภาพการณ์ของสิ่งต่าง ๆ และการเมือง ลักษณะที่สอง กิจกรรมที่ถูกเลือกมากำหนดในแผนจะต้องได้รับมาเนื่องจากกิจกรรมนั้นสามารถปฏิบัติได้ดีกว่ากิจกรรมอื่น ๆ สามารถลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้และช่วยให้เกิดพลังในการปฏิบัติที่เหมาะสมกว่าและมีประสิทธิภาพสูงกว่า กิจกรรมหรือการปฏิบัติควรช่วยผู้ปฏิบัติงานสำนึกในศักยภาพใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานทางการศึกษาในส่วนของกระบวนการวางแผน ผู้ร่วมงานจะต้องให้ความร่วมมือร่วมใจในการอภิปรายเพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และปรับปรุงการกำหนดแผนงานที่จะสามารถปฏิบัติได้จริงในสภาพการที่เป็นอยู่

3.2 การปฏิบัติ (Action)

เป็นการปฏิบัติงานจากแนวคิดหลากหลายและรอบคอบ มีหลักฐานที่ได้รับการวิจารณ์ใช้การปฏิบัติเป็นฐานของการพัฒนา แผนที่วางไว้สำหรับการปฏิบัติจะต้องสามารถแก้ไขได้โดยการกำหนดให้มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ข้อมูลจากกิจกรรมจะต้องต่อเนื่องและนำมาใช้ในกิจกรรมต่อไป แต่การทำงานที่ผ่านมาไม่จำเป็นต้องนำมาเป็นแนวทางสำหรับปัจจุบันเสมอไป การปฏิบัติงานจะต้องเปลี่ยนรูปตามผลการตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำนั้นๆ โดยทั่วไปวิจัยปฏิบัติการมีการสังเกตได้ ผู้ปฏิบัติงานมุ่งที่จะรวบรวมหลักฐานข้ออ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเพื่อที่จะสามารถประเมินได้อย่างตลอด

3.3 การสังเกต (Observe)

การสังเกตทำหน้าที่เก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงานอย่างมีรายงานหลักฐานเชิงวิจารณ์ญาณ การสังเกตจะช่วยให้มองไปข้างหน้าโดยเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะสะท้อนเหตุการณ์ในปัจจุบันแต่จะมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ที่ดำเนินการต่อเนื่องกับเหตุการณ์ ปัจจุบันการสังเกตอย่างรอบคอบและระมัดระวังเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากการปฏิบัตินั้นจะมีข้อจำกัดจากการบีบบังคับจากสภาพความเป็นจริงและข้อขัดแย้งทั้งหมดเหล่านี้จะไม่ค่อยชัดเจนและบอกให้รู้ล่วงหน้าได้ การสังเกตจึงต้องมีการวางแผนจนกระทั่งได้ข้อมูลเป็นเรื่องราวสะท้อนต่อเนื่องและสอดคล้องกันแต่จะต้องไม่เป็นแผนการที่แคบจนเกินไป ข้อมูลจากการสังเกตจะต้องตอบสนองและเปิดกว้าง คือจะต้องมองหลายแง่มุมในทุกด้าน ส่วนประเภทของการสังเกต (รวมทั้งการวัด) ที่วางแผนไว้ล่วงหน้านั้นจะไม่ใช่การเพียงพอผู้สังเกตจะต้องมีความไวในการจับภาพหรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งนอกจากจะสังเกตข้อมูลตามที่วางแผนเอาไว้แล้วยังต้องมีความยืดหยุ่นที่จะจัดเก็บข้อมูลลักษณะที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนด้วย นักวิจัยปฏิบัติการจะต้องรายงานการสังเกตอย่างครบถ้วน

3.4 การสะท้อนผล (Reflect)

การสะท้อนทำให้คิดถึงการทำตามที่ได้บันทึกไว้จากการสังเกตเก็บข้อมูลแต่เป็นการกระทำที่ยังกระจัดกระเลงซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบของกระบวนการปัญหาข้อขัดแย้งและแรงบีบบังคับที่ปรากฏในการปฏิบัติที่มียุทธศาสตร์ การสะท้อนจะเป็นลักษณะของความเป็นไปได้ของสถานการณ์สังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำการสะท้อนภาพจะพิจารณาโดยใช้การอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงาน วิธีนี้จะช่วยให้ภาพสะท้อนของกลุ่ม ที่จะทำไปสู่การปรับ

สถานการณ์ทางสังคม และปรับปรุงโครงสร้างการสะท้อนภาพจะมีลักษณะเป็นการประเมินอย่างหนึ่งผู้วิจัยปฏิบัติการจะต้องตัดสินใจจากประสบการณ์ของตนว่าผลของการปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ต้องประสงค์หรือไม่และให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป นอกจากนี้การสะท้อนภาพยังหมายถึงการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการจริงอีกด้วย การสะท้อนข้อมูลนี้จะช่วยในการวางแผนการในการดำเนินการในขั้นต่อไปที่จะเป็นไปได้สำหรับกลุ่ม และสำหรับแต่ละบุคคลในโครงการในการที่จะยอมรับจุดมุ่งหมายของการดำเนินการของกลุ่มด้วย

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นวิธีการวิจัยตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988) มีขั้นตอนการวิจัยหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ สังเกต และ การสะท้อนผล

4. บริบทด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นสถานศึกษาเป้าหมายในการวิจัย จึงขอนำเสนอบริบทของโรงเรียนพอสังเขป ดังนี้

4.1. ข้อมูลทั่วไป

- 4.1.1 ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา หมู่ 10 ตำบลวังหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด รหัสไปรษณีย์ 4512 โทรศัพท์ 0-4354-8134 เว็บไซต์ <http://www.nogkham.roiet.3.th.gs/> สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3
- 4.1.2 เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6

4.2 ข้อมูลด้านการบริหาร

ผู้บริหาร นายทวี ผึ้งผาย วุฒิต่างการศึกษาสูงสุด พ.บ. ม. สาขาบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 1 ปี 4 เดือน

4.3 ข้อมูลนักเรียน

ข้อมูล ณ วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2550 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยาจำแนกตามระดับชั้น

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
อ.1	7	15	22
อ.2	7	5	12
รวม	14	20	34
ป. 1	8	4	12
ป. 2	7	7	14
ป. 3	11	6	17
ป. 4	9	5	14
ป. 5	8	9	17
ป. 6	4	9	13
รวม	47	40	87
รวมทั้งหมด	61	60	121

4.4 ข้อมูลบุคลากร

ข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยาแสดงดัง
 ตารางที่ 2

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านหนองขามป่อแก้ววิทยา

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			อายุเฉลี่ย	ประสบการณ์สอนเฉลี่ย
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	สูงกว่า ป.ตรี		
ผู้อำนวยการ	1	-	-	-	1	49	20
รองผู้อำนวยการ	-	-	-	-	-	-	-
ครูประจำการ	2	6	1	7	-	43	20
ครูอัตราจ้าง	-	-	-	-	-	-	-
นักการ / ภารโรง	1	-	1	-	-	42	-
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-
รวม	4	6	2	7	1	44	20
	10						

* มีครูที่สอนตรงตามวิชาเอก - คน (100 %)

* มีครูที่สอนวิชาตามถนัด 8 คน (100 %)

4.5 ข้อมูลด้านอาคารสถานที่

อาคารเรียนและอาคารประกอบ 9 หลัง ได้แก่ อาคารเรียน 2 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง บ้านพักครู 1 หลัง ห้องสมุด 1 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง ห้องน้ำห้องส้วม 3 หลัง จำนวนห้องเรียนทั้งหมด 8 ห้องเรียน

4.6 ข้อมูลทรัพยากรที่จำเป็น

4.6.1 เครื่องคอมพิวเตอร์	มีจำนวนทั้งหมด	12	เครื่อง
	ใช้เพื่อการเรียนการสอน	4	เครื่อง
	ใช้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้	4	เครื่อง
	ใช้ในงานบริหาร	4	เครื่อง

4.6.2 ห้องที่จัดไว้ใช้ปฏิบัติกิจกรรมเฉพาะมีทั้งหมด 11 ห้อง ได้แก่

ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องคอมพิวเตอร์ห้องจริยธรรม
ห้องประชาธิปไตย ห้องประชุม/จริยธรรม/นาฏศิลป์ ห้องดนตรี ห้องลูกเสือ-ยุวกาชาดห้องพยาบาล
และห้องฟิตเนส

4.6.3 พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรม/นันทนาการ ได้แก่ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น และเครื่องเล่น
สนาม

4.7 แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้

4.7.1 ห้องสมุดมีขนาด 256 ตารางเมตร จำนวนหนังสือในห้องสมุดทั้งหมด 3,200
เล่ม การสืบค้นหนังสือและการยืม – คืนใช้ระบบการให้บริการโดยใช้เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล จำนวน
นักเรียนที่ใช้ห้องสมุดในปีการศึกษานี้ คิดเป็น 50 คน/วัน

4.7.2 สถิติการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนและนอกห้องเรียนของนักเรียน
สูงสุด เมื่อเดือน มกราคม พ.ศ. 2550 คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ต่ำสุด
เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2549 คิดเป็นร้อยละ 5 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

4.7.3 ประชาชนชาวบ้าน / ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ผู้ทรงคุณวุฒิที่สถานศึกษาเชิญมาให้
ความรู้แก่ครู / นักเรียนในปีการศึกษานี้

- 1) นายวิทยา สุทธิจันทร์ ครู คศ.2 โรงเรียน โนนชัยศรี
ให้ความรู้ เรื่อง ดนตรีพื้นเมือง
- 2) นางวันเพ็ญ สุทธิจันทร์ ครู คศ. 2 โรงเรียนวังหลวงวิทยาคม
ให้ความรู้ เรื่อง การทำรำประกอบดนตรีพื้นเมือง
- 3) นายศักดิ์ศรี แสนสุพรรณ หมู่ 9 บ้านดอนแก้ว ต.วังหลวง อ.เสลภูมิ
จ.ร้อยเอ็ด ให้ความรู้เรื่อง ไร่นาสวนผสม
- 4) นางสมณฑา เหล่าชัย หมู่ 18 บ้านหนองขามพัฒนา ต.วังหลวง
อ.เสลภูมิ จ.ร้อยเอ็ด ให้ความรู้ เรื่อง เกษตรอินทรีย์
- 5) นายชม ทวีสิทธิ์ หมู่ 18 บ้านหนองขามพัฒนา ต.วังหลวง อ.เสลภูมิ
จ.ร้อยเอ็ด ให้ความรู้ เรื่อง หมอชาวบ้าน

4.8 โครงสร้างหลักสูตร

โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา จัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โรงเรียนได้จัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และเวลาเรียน
 ดังแสดง ในตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 แสดงโครงสร้างหลักสูตร โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา ช่วงชั้นที่ 1

ระดับ ชั้น	เวลาเรียน / สัปดาห์ (คิดเป็นร้อยละต่อปี)										รวม
	ภาษา ไทย	คณิต ศาสตร์	วิทยา ศาสตร์	สังคม ศึกษา ศาสนา และ วัฒน ธรรม	สุข ศึกษา และพล ศึกษา	ศิลปะ	การงาน อาชีพ และ เทคโนโลยี	ภาษา ต่าง ประ เทศ ไทย	กิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน	สาระ เพิ่มเติม	
ป.1	20	20	12	12	8	8	4	8	4	4	100
ป.2	20	20	12	12	8	8	4	8	4	4	100
ป.3	20	20	12	12	8	8	4	8	4	4	100
รวม	60	60	36	36	24	24	12	24	12	12	

หมายเหตุ จำนวนชั่วโมงที่จัดให้นักเรียนเรียนทั้งปี เท่ากับ 1,000 ชั่วโมง

ตารางที่ 4 แสดงโครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา ช่วงชั้นที่ 2

ระดับ ชั้น	เวลาเรียน / สัปดาห์ (คิดเป็นร้อยละต่อปี)										รวม
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคม ศึกษา และ วัฒนธรรม	สุข ศึกษา และพล ศึกษา	ศิลปะ	การงาน อาชีพ และ เทคโนโลยี	ภาษา ต่าง ประเทศ	กิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน	สาระ เพิ่มเติม	
ป.4	16	16	12	16	8	8	8	8	4	4	100
ป.5	16	16	12	16	8	8	8	8	4	4	100
ป.6	16	16	12	16	8	8	8	8	4	4	100
รวม	48	48	36	48	24	24	24	24	12	12	

- หมายเหตุ 1. จำนวนชั่วโมงที่จัดให้นักเรียนเรียนทั้งปี เท่ากับ 1,000 ชั่วโมง
 2. แผนการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนคือ การจัดทำแผนการเรียนรู้
 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.9 วิสัยทัศน์

ภายในปี 2551 โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา จะจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

4.10 พันธกิจ

- 4.10.1 จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
- 4.10.2 จัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีแสวงหาความรู้
- 4.10.3 จัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.10.4 จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องวิถีชุมชนในเขตบริการ
- 4.10.5 อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

4.11 เป้าประสงค์

- 4.11.1 เกณฑ์เด็กเข้าเรียน ได้ร้อยละ 100
- 4.11.2 นักเรียนทุกระดับมีคุณภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร
- 4.11.3 พัฒนานุเคราะห์ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน
- 4.11.4 พัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนทั้งระบบให้มีคุณภาพ
- 4.11.5 ส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม อนุรักษ์ความเป็นไทย และ

สิ่งแวดล้อม

- 4.11.6 ผู้รับบริการมีความพึงพอใจด้านข้อมูลสารสนเทศ
- 4.11.7 ปรับปรุงภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรกำหนด
- 4.11.8 เสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อระดมทรัพยากรให้

ร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- 4.11.9 สร้างเสริมความเป็นเลิศทางเทคโนโลยีการศึกษา
- 4.11.10 ส่งเสริมงานวิชาการ การคิด การอ่าน เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของ

ผู้เรียน เพื่อการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ

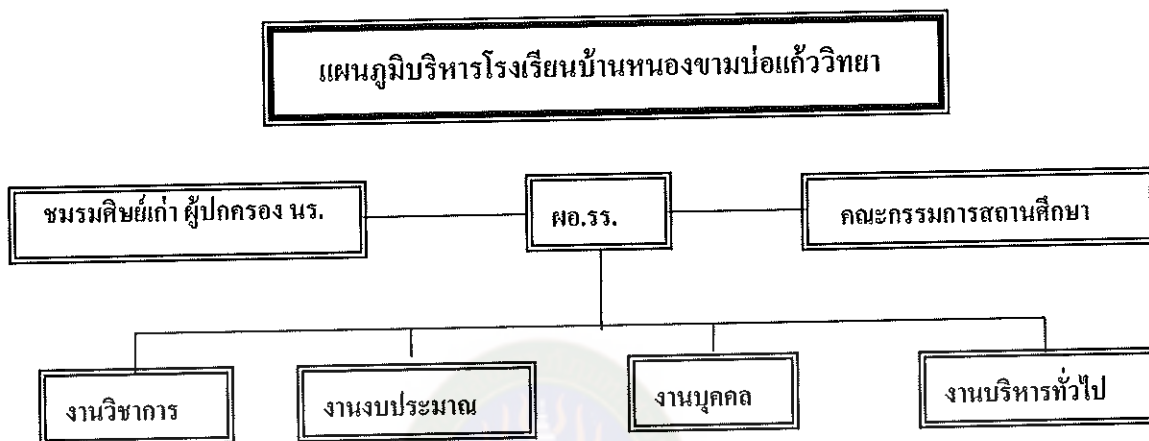
4.12 กลยุทธ์

- 4.12.1 สร้างโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยระบบและวิธีการที่หลากหลาย
- 4.12.2 เร่งปฏิรูปการศึกษาและระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 4.12.3 สร้างสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ วิจัยและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนแบบ

บูรณาการ

- 4.12.4 จัดการวางแผนเสริมสร้างเด็กเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.13 ระบบโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา
(โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา. 2550 : 10)

แผนภาพที่ 5 แสดงแผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

4.14 โครงสร้างการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

โครงสร้างการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา ประกอบด้วย 12 กลุ่มงาน (โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา. 2550 : 10) ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

12. การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4.15 ผลการดำเนินงานตามแผนงานวิชาการโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา
ในรอบปีที่ผ่านมา (2549-2550) (โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา. 2550 : 20)

1. โครงการดนตรีพื้นเมือง

ความสำเร็จ : นักเรียนมีสุนทรีย์ด้านดนตรีเพิ่มขึ้น ชุมชนให้การสนับสนุนในด้านอุปกรณ์ดนตรีเป็นอย่างดี โรงเรียนได้รับรางวัลดนตรีพื้นเมืองในระดับเขตพัฒนาการศึกษา

2. โครงการรักการอ่านสวนสู่ฝัน

ความสำเร็จ : นักเรียนได้รับรางวัลการเขียนเรียงความในการแข่งขันทักษะความเป็นเลิศทางวิชาการในระดับเขตพัฒนาการศึกษา

3. โครงการธนาคารโรงเรียน

ความสำเร็จ : นักเรียนมีนิสัยในการออมทรัพย์

4.16 ระดับคะแนนเฉลี่ยร้อยละของผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2550 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาที่สำคัญ (โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา. 2551 : 30)

ตารางที่ 5 แสดงคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET) ปีการศึกษา 2550

สาระการเรียนรู้	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ
ภาษาไทย	31.34
คณิตศาสตร์	34.15
วิทยาศาสตร์	45.00

4.17 แผนงาน/โครงการพัฒนางานวิชาการที่จะดำเนินการในปีการศึกษา 2551

(โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา. 2551 : 29-49) ประกอบด้วย

1. โครงการนิเทศภายใน
2. โครงการพัฒนาผู้เรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษา
3. โครงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
4. โครงการรณรงค์การอ่านसानผู้ฝัน
5. โครงการจัดหาและผลิตสื่อการสอนโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น
6. โครงการจัดสอนคอมพิวเตอร์ในโรงเรียน

4.18 ผลการประเมินภายนอกของโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

4.18.1 ผลการประเมินภายนอกรอบแรก

การประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา มีการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านครูผู้สอน และด้านผู้บริหาร ซึ่งแต่ละด้านสรุปโดยภาพรวมตามรายมาตรฐานเป็นตารางดังต่อไปนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546 : 30-31) ตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา
ปีการศึกษา 2546

มาตรฐาน	เกณฑ์คุณภาพมาตรฐาน		
	ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
ด้านผู้เรียน : ระดับก่อนประถมศึกษา			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเบื้องต้น		✓	
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์		✓	
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนรักการเรียนรู้ มีทักษะการแสวงหาความรู้		✓	

มาตรฐาน	เกณฑ์คุณภาพมาตรฐาน		
	ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้		✓	
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุนิษย์ที่ดี			✓
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว		✓	
ด้านผู้เรียน : ระดับประถมศึกษา			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์		✓	
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร			✓
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง		✓	
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ			✓
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุนิษย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี			✓
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา			✓
ด้านครูผู้สอน			
มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓
มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ		✓	

มาตรฐาน	เกณฑ์คุณภาพมาตรฐาน		
	ควรปรับปรุง	พอใช้	ดี
ด้านผู้บริหาร			
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารอย่างมีระบบครบวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา			✓
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา		✓	
มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓
มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ			✓
มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้			✓

จากตารางที่ 6 ผลการประเมินด้านผู้เรียน (ระดับก่อนประถมศึกษา) มีคุณภาพดีในมาตรฐานที่ 1 และ 10 มีคุณภาพระดับพอใช้ในมาตรฐานที่ 4, 5, 6, 9 และ 12

ผลการประเมินด้านผู้เรียน (ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน) มีคุณภาพดีในมาตรฐานที่ 1, 5, 9, 10 และ 12 มีคุณภาพระดับพอใช้ในมาตรฐานที่ 4 และ 6

ผลการประเมินด้านครูผู้สอน มีคุณภาพดีในมาตรฐานที่ 22 มีคุณภาพระดับพอใช้ในมาตรฐานที่ 24

ผลการประเมินด้านผู้บริหาร มีคุณภาพดีในมาตรฐานที่ 13, 14, 18 และ 20 มีคุณภาพระดับพอใช้ในมาตรฐานที่ 25

4.18.2 ผลการประเมินภายนอกรอบสอง

โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา ได้รับการประเมินภายนอก สทศ. รอบที่สองเมื่อวันที่ 17-19 เดือน กรกฎาคม 2549 มีการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านครูผู้สอน

และด้านผู้บริหาร ซึ่งสรุปผลการประเมินโดยภาพรวมตามมาตรฐาน (โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อ
แก้ววิทยา. 2550 : 23-28) ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงผลการประเมินภายนอกรอบสอง โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ			
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
ระดับก่อนประถมศึกษา				
มาตรฐานด้านผู้เรียน				
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			✓	
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี			✓	
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา			✓	
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์		✓		
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร			✓	
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง			✓	
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต			✓	
มาตรฐานด้านครูผู้สอน				
มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ			✓	
มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ		✓		

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ			
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
มาตรฐานด้านผู้บริหาร				
มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ				✓
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงาน อย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา		✓		
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓	
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้			✓	
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา				✓
ระดับประถมศึกษา				
มาตรฐานด้านผู้เรียน				
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์				✓
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี			✓	
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา				✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	✓			
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	✓			
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง		✓		
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต				✓

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ			
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
มาตรฐานด้านครูผู้สอน มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและ มีครูเพียงพอ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงาน อย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา			✓ ✓	✓ ✓

จากตารางที่ 7 ผลการประเมินภายนอกรอบสองของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ในมาตรฐานที่ได้ระดับปรับปรุง คือ มาตรฐานที่ 4 และ 5 มาตรฐานที่ได้ระดับพอใช้ คือ มาตรฐานที่ 6, 9, 11, 12 และ 13 นอกนั้นได้ระดับดีและดีมาก และภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดี

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา ครั้งนี้ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มณฑกาญจน์ ทองใย (2549 : บทคัดย่อ) วิจัยการพัฒนา รูปแบบการบริหารโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โครงสร้างการบริหารงาน มีการกำหนด อำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการบริหารอย่างชัดเจน สามารถปรับโครงสร้างขององค์กรให้ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารและคณะกรรมการ สถานศึกษา คณะครูนักเรียน ผู้ปกครอง พระสงฆ์ องค์กรทางราชการและองค์กรในชุมชน ด้าน บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรทางราชการและองค์กร ในชุมชน ร่วมกัน รับผิดชอบในการดูแลเยาวชนให้ประพฤติดนเป็นคนดี ด้านกระบวนการดำเนินงาน มีการสรุป และรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการอย่างสม่ำเสมอ ด้านผลสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับ โดยการสร้างเยาวชนให้มีขั้นดี มีความอดทน ออกกำลังกาย มีวิริยะอุตสาหะ รู้จักการให้และทำ กิจกรรมต่างๆ เป็นหมู่คณะได้

รัชณี ชังชู (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษา เอกชนประเภทสามัญศึกษาตามแนวทางการปฏิรูป ผลของการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหาร สถานศึกษาเอกชนประกอบด้วย คณะกรรมการควบคุมดูแลส่งเสริมการบริหารโรงเรียน โครงสร้างของระบบการบริหารงานตามสายการบังคับบัญชา ภารกิจของโรงเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม งาน ได้แก่ กลุ่มงานวิชาการ กลุ่มงานบริหารงานบุคคล กลุ่มงานบริหารงานงบประมาณ และ กลุ่มงานบริหารงานทั่วไป การบริหารงานของแต่ละกลุ่มงานจะมีความรับผิดชอบภาระงานในรูป คณะกรรมการจากการศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานของสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการบริหารงานโรงเรียนขนาด เล็กอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของของทุกกลุ่มงานทั้ง 4 กลุ่ม มีความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกขนาด โรงเรียน บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียน ภาระงาน ทางวิชาการ ภาระงานบุคคล งานงบประมาณ และ การบริหารงานทั่วไปมีความเป็นไปได้ใน ระดับมากที่สุดชัย สุวรรณกนิษฐ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การนำเสนอรูปแบบการ

บริหารจัดการแบบซิกซ์ ซิกม่า ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า รูปแบบการบริหารจัดการแบบซิกซ์ ซิกม่า ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งผ่านเกณฑ์การตรวจสอบความเป็นไปได้ โดยผู้ปฏิบัติในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แนวคิดและหลักการที่นำมาประยุกต์ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของซิกซ์ ซิกม่า 2) หลักการของซิกซ์ ซิกม่า 3) ลักษณะพื้นฐานของซิกซ์ ซิกม่า และ 4) องค์ประกอบของซิกซ์ ซิกม่า ส่วนที่ 2 โครงสร้างการบริหารจัดการ ได้แก่ โครงสร้างการบริหารงานและบทบาทหน้าที่ของบุคลากร และส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ มี 5 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การตัดสินใจ ระยะที่ 2 การเตรียมความพร้อม ระยะที่ 3 การคัดเลือกโอกาสพัฒนาหรือ การกำหนดขอบเขตของปัญหา (D : Define) ระยะที่ 4 การพัฒนาตามขั้นตอน M-A-I-C คือ การวัดและรวบรวมข้อมูล (M : Measure) การวิเคราะห์ (A : Analyze) การปรับปรุง (I : Improve) การควบคุมและการขยายผล (C : Control) ระยะที่ 5 การทบทวนผลดำเนินการและปรับปรุงระบบ

ศิริเพ็ญ วิศิษฏ์วิทยา (2549 : 4-6) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบโครงสร้างการบริหารการศึกษาของเทศบาลที่พึงประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบโครงสร้างการบริหารการศึกษาของเทศบาลที่พึงประสงค์ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนบริหารสูงสุด ส่วนบริหารระดับกลาง ส่วนที่ปรึกษาทางด้านเทคนิค ส่วนสนับสนุนในการปฏิบัติงานและส่วนปฏิบัติงานหลัก ส่วนบริหารสูงสุด มีหน้าที่กำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการจัดการศึกษา ส่วนบริหารระดับกลาง มีหน้าที่ สนับสนุนให้มีการจัดระบบบริหารงานบุคคลให้เป็นมาตรฐานใกล้เคียงกับระดับบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนที่ปรึกษาทางด้านเทคนิค มีหน้าที่ กำหนดมาตรฐานในการทำงานเพื่อให้เกิดมาตรฐานของงาน ส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานมีหน้าที่ ติดตามประเมินผลและให้บริการทางวิชาการ ส่วนปฏิบัติงานหลักเป็นผู้รับผิดชอบในการเสนอการจัดโครงสร้างองค์กรภายใน โดยเน้นบุคลากรวิชาชีพตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อรองรับการบริหารจัดการศึกษา ส่วนการวิเคราะห์ด้านโครงสร้างการบริหารการศึกษาเทศบาลที่มีประสิทธิผล พบว่า การบริหารการศึกษาของเทศบาลเป็นโครงสร้างแบบระบบราชการวิชาชีพ

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลของการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการนำองค์กรและการวางแผนกลยุทธ์

มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพอย่างชัดเจน แสดงถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพ มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ด้านระบบและกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ กระบวนการเน้นผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ระบบดูแลช่วยเหลือให้ผู้เรียนมีคุณภาพมีความสามารถที่โดดเด่น ด้านทรัพยากรบุคคล และทีมงาน มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ แผนการพัฒนาบุคลากร แต่งตั้งคณะกรรมการและมอบอำนาจหน้าที่ให้กับหัวหน้าทีมคุณภาพ มีการมอบหมายหน้าที่ชัดเจนตามระเบียบปฏิบัติราชการ ด้านการวิเคราะห์ การประเมิน และการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีโครงสร้างองค์การอย่างเป็นระบบประเมินสภาพความต้องการทั้งระบบเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์สภาพความต้องการและจำเป็นของสถานศึกษา ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องความพึงพอใจของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สาระของหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพผู้เรียน และท้องถิ่น ด้านผลลัพธ์ขององค์กรภารกิจ มีค่าเฉลี่ยสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และเคารพในสิทธิของผู้อื่น ผู้เรียนมีคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ทักษิณ อารยะจารุ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพของผู้บริหารในภาพรวมและทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการตรวจสอบ และขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข การบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารงานและขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาที่พบมากที่สุดและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยใช้วงจรคุณภาพในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้ ปัญหาในขั้นตอนการวางแผน คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางแก้ปัญหา คือ ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และการศึกษาดูงาน ปัญหาในขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดผลและประเมินผล ทำให้ไม่สามารถจัดทำเอกสารการวัดผลประเมินผลได้

แนวทางแก้ปัญหา คือ ส่งบุคลากรเข้ารับอบรม นิเทศ กำกับ ติดตาม เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และ จัดหาเอกสารให้ศึกษาด้วยตนเอง ปัญหาในขั้นตอนการตรวจสอบ คือ ไม่มีการตรวจสอบ หลักสูตรสถานศึกษา แนวทางแก้ปัญหา คือ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและหน่วยงานระดับเหนือควรช่วยเหลือในการตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาในขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแนวทางแก้ปัญหา คือ ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม และหน่วยงานระดับเหนือควรช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สมุทรา ชำนาญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบ การบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหาร โรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ซึ่งผ่านเกณฑ์ การตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ปฏิบัติในระดับโรงเรียนปรากฏว่า ด้านโครงสร้างองค์การ ประกอบด้วย ภารกิจจำนวน 9 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การกำหนด วิสัยทัศน์ของโรงเรียน การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนและการกำหนดวัตถุประสงค์ ของโรงเรียน ด้านการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 19 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การอนุมัติการเลื่อนชั้น การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 9 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การพัฒนาบุคคล การประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลในโรงเรียน ด้านการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วยภารกิจจำนวน 8 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การกำหนดแผนงาน/โครงการของโรงเรียน การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน และการอนุมัติการสั่งซื้อ/สั่งจ้างในโรงเรียน ส่วนด้านการบริหารทั่วไป ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 25 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การสร้างภาพลักษณ์ ที่ดีของโรงเรียน การจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน การกำหนดนโยบายของโรงเรียน และการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การนำเสนอรูปแบบ การบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบที่นำเสนอ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความนำ เน้นบริบทและความเป็นมาของแนวคิด ส่วนที่ 2 รูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย มีองค์ประกอบ 5 ส่วน

ประกอบด้วย 1) หลักการ แนวคิดในการกำหนดรูปแบบ ได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ โดยเน้นการมีส่วนร่วมหลักสิทธิและสิทธิประโยชน์ของบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรในการรับ และจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักความเป็นอิสระจากกฎระเบียบที่ใช้อยู่บังคับกับโรงเรียนทั่วไป หลักการมีกฎหมายรองรับสถานะของโรงเรียน หลักความพร้อมที่ให้ตรวจสอบได้ และหลักการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพเป็นหลัก 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบเพื่อเป็นทางเลือก ในการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร ร่วมกันจัดตั้ง หรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในกำกับของรัฐ 3) ลักษณะเฉพาะของโรงเรียนในกำกับ ของรัฐประกอบด้วย ความหมาย กฎบัตร ผู้จัดตั้ง ผู้สนับสนุน ผู้อนุมัติการจัดตั้ง ประเภท ของโรงเรียน จำนวนโรงเรียน การรับนักเรียน การมีอิสระในการบริหาร การได้รับเงินอุดหนุน รายหัวจากรัฐ และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ 4) กฎบัตรของโรงเรียนในกำกับของรัฐ 5) การบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐ ประกอบด้วยการบริหาร โดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และการบริหารงานโรงเรียนในกำกับของรัฐ 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานการเงิน และงานบริหารทั่วไป ส่วนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ มุ่งเน้นการเร่งดำเนินการให้มีกฎหมาย รองรับการดำเนินงานของโรงเรียนในกำกับของรัฐ และ มีโครงการนำร่องส่วนที่ 4 เงื่อนไข หรือข้อจำกัดของรูปแบบ ที่สำคัญคือ ต้องมีกฎหมายรองรับ และการคัดเลือกผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่มีความสามารถตรงความต้องการ

Brow, Johnnie Anthony. (1999) พบว่า การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการรับรู้ของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องประสิทธิผลของงานใน ขณะที่ฟิลลิปปีนส์ (Phillips. 1999 : 721) ศึกษาความคาดหวังและผลลัพธ์ของการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานหลังจากปฏิบัติงานได้ 15 ปี ของโรงเรียนชุมชนเอ็ดมันตัน ในอัลเบอร์ตา จาก กฎหมายการศึกษาปี 1994 ให้โรงเรียนมีคณะกรรมการสถานศึกษาและดำเนินการบริหาร โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ให้โรงเรียนตั้งเป้าหมายประเมินตนเอง ผู้วิจัยได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ ทาง การ เรียนของนักเรียนเพื่อทราบผลการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในชุมชนเอ็ดมันตัน โดยเลือก โรงเรียนแบบควบคุมโดยชุมชนที่ทำงานมาแล้ว 15 ปี พบว่า โรงเรียนปฏิบัติงาน ตรงเป้าหมายที่ ได้กำหนดไว้และเป็นไปตามกรอบงานของรัฐ แต่ละโรงเรียน ได้ผลลัพธ์ ตามเป้าหมายของตนซึ่ง วัดได้จากผลของหลักสูตร

บอบเบทท์ (Bobbett. 1992) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบบรรยากาศทางด้านวิชาการ ในโรงเรียนที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาที่ถือว่ามีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีจำนวน 9 โรงเรียน พบว่า ระบบการบริหารงานในโรงเรียนที่เด่นชัด มีส่วนสำคัญในการเพิ่มบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน ครู ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเหล่านี้มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจสูง นักเรียนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่

กูธฮาร์ด (Goodhart. 1991) ได้วิจัยเรื่อง ลักษณะของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของ รัฐที่มีประสิทธิภาพในด้านวิชาการ พบว่า ความเป็นผู้นำด้านการจัดองค์กรของผู้บริหาร ความมี คุณธรรม จริยธรรมของครูปฏิบัติการสอนและความเป็นหนึ่งเดียวของสถานศึกษา มีความ สัมพันธ์ต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนและส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพซึ่งกันและกัน

มินูดิน (Minudin. 1987) ศึกษาบทบาททางวิชาการของผู้บริหารในรัฐซาบ่าห์ มาเลเซีย ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารมีหน้าที่หลัก คือ การประเมินโครงการของโรงเรียน สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ กำหนดเป้าหมายของโรงเรียนอย่าง ชัดเจน ควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งหมดของโรงเรียนและการสอนในระดับชั้น มีความรู้ความเข้าใจกฎข้อบังคับในการเรียนรายวิชา

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทาง ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านหนองขามป่อแก้ววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 สรุปได้ดังนี้

การศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการและคุณภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียน ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการวิจัยโดยกำหนดขอบข่ายการวิจัยตามภารกิจ การบริหารงานวิชาการ 12 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนา แหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสาน ความ ร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และ 12) การส่งเสริม และสนับสนุน งานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาโดยกำหนด

ระดับคุณภาพเป็นระดับมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับ 5 หมายถึง ระดับคุณภาพมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง ระดับคุณภาพมาก ระดับ 3 หมายถึง ระดับคุณภาพปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง ระดับคุณภาพน้อย และ ระดับ 1 หมายถึง ระดับคุณภาพน้อยที่สุด

การศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ทั้งในโรงเรียน มหาวิทยาลัย สังกัดภาครัฐ และเอกชน ผู้วิจัยได้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ และได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด การกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย การสร้างเครื่องมือ และการจัดเก็บข้อมูลในการวิจัย

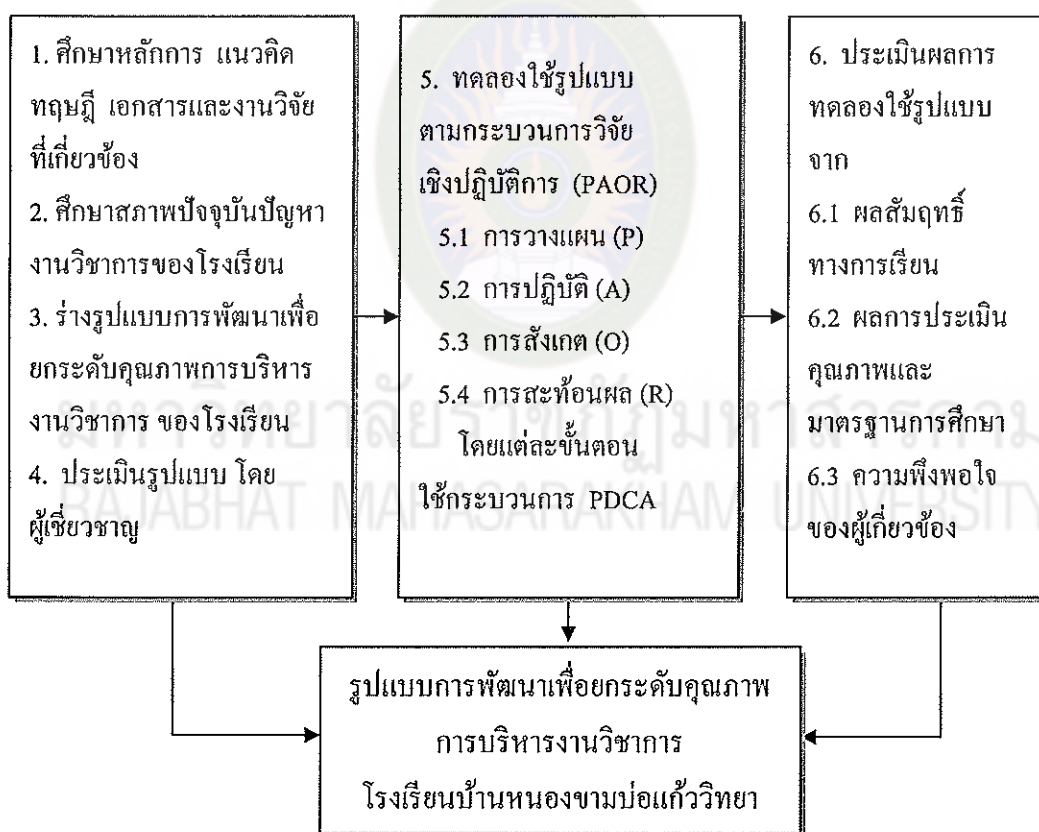
การศึกษา เรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนและจัดทำแผนปฏิบัติการวิจัย

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา ได้กำหนด โครงสร้างการบริหารงานวิชาการไว้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย 12 กลุ่มงาน (โรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา. 2550 : 10) ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น และ 12) การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวคน หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ ศึกษาระเบียบวิธีการวิจัย แนวโน้มการพัฒนา งานวิจัยด้านการบริหารงานวิชาการโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะงานวิจัยด้านการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย รวมทั้งการกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัย และ กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

6. กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านการบริหารงานวิชาการและคุณภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ บริบทด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด ในการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ ด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (PAOR) และกลยุทธ์การพัฒนาตามขั้นตอนการพัฒนาคุณภาพงานของเดมมิ่ง (PDCA) ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการ
ของโรงเรียนบ้านหนองขามบ่อแก้ววิทยา